

ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ СУЧАСНОЇ ОНЛАЙН-ОСВІТИ: ПОГЛЯД ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено й узагальнено переваги й недоліки онлайн-освіти, у тому числі з погляду здобувачів освіти Вінницького національного технічного університету.

Ключові слова: вища освіта, студенти, онлайн-навчання.

Abstract

The advantages and disadvantages of online education are studied and summarized, including from the point of view of students of Vinnytsia National Technical University.

Keywords: Higher Education, students, online learning.

Онлайн-освіта почала активно поширюватися світом, основними причинами цього є поступовий розвиток технологій, обставини сучасного життя, зміна поглядів на сам формат навчання. З технічної точки зору, сьогодні практично будь-хто може отримати доступ до інтернету з цілого ряду пристроїв та скористатися одним з чисельних додатків для навчання – для цього існує і відповідна апаратна інфраструктура, і багато різноманітних програмних додатків.

Обставини та зміна поглядів на формат навчання значно пришвидшили поширення онлайн-освіти. Спочатку всесвітня пандемія змусила більшість закладів освіти провадити освітній процес дистанційно, далі самі викладачі та здобувачі освіти почали бачити переваги застосування онлайн-навчання та сучасного програмного забезпечення для цього (не кажучи вже про розробників державних освітніх програм та приватних інвесторів у сферу освіти).

Про зростання популярності онлайн-освіти яскраво свідчать такі тенденції. Платформа Coursera за 2021 рік нарахувала 92 мільйони здобувачів освіти, що на 20 мільйонів більше за 2020 рік [1]. Загальна кількість учасників масових онлайн-курсів перетнула число в 189 мільйонів. В онлайн-освіта поширюється глобально: в ній зацікавлені здобувачі і з економічно розвинених країн, і з держав, що розвиваються. Статистика Coursera показує велику кількість здобувачів освіти з США, Індії, Мексики, Бразилії, Китаю, Колумбії, Єгипту та інших країн. Країни, що розвиваються, показують найбільший темп розвитку онлайн-навчання та хороший прогрес серед студентів [1].

Згідно з дослідженням, яке було проведено Потомакським університетом (University of the Potomac) США, 70% студентів стверджує, що якість онлайн навчання на такому ж рівні або навіть краще, порівнюючи з традиційним, а 26% вважають, що їхній показник ефективності навчання навіть покращився [2]. Оскільки дослідження було проведено у 2014 році, до глобальної пандемії COVID-19, припускаємо, що дані можуть змінитись в позитивний бік, адже з її початком відбулося різке зростання потреби в такому підході задля безпеки людей.

Дослідник та педагог-практик Мелані Хенсон (Melanie Hanson) звертає увагу на економічний аспект питання: вартість дистанційної освіти є меншою, а студенту не потрібно витратити додаткові кошти на проживання, харчування та пересування, що в сумі за всі роки навчання може зменшити освітні витрати втричі [3]. За допомогою новітніх технологій якість навчання покращується, а показник часу, який необхідно витратити на освіту зменшується. Сьогодні у вільному доступі є безліч додатків, які допомагають краще запам'ятовувати, економити свій час та підтримувати рівень мотивації у процесі вивчення нового. Наприклад, дослідження додатку Quizlet, який дозволяє за допомогою набору різних методів вивчати й запам'ятовувати нові слова, терміни, визначення та інші дані, показало збільшення

ентузіазму й мотивації в користувачів програмного забезпечення в порівнянні з іншими студентами при вивченні іноземних слів [4, с. 83-95].

За даними дослідників США, електронне навчання допомагає учням запам'ятати на 25-60% більше інформації, пояснюючи це тим, що під час електронного навчання студенти сконцентровані більше над навчальним процесом, а за потреби можуть переглянути важливу для них інформацію. За допомогою електронного навчання вивчення того самого матеріалу може займати від 40% до 60% менше часу. Такого результату можна досягнути, виконуючи навчальні завдання у будь-який час [5].

Окрім наведених перспектив в досягненні якості онлайн-освіти, також існує перевага в збереженні природи нашої планети, оскільки дистанційне навчання, зменшує транспортні витрати, що своєю чергою зменшує викиди вуглекислого газу CO₂, який є шкідливим для людей. Підтвердженням цієї теорії є дослідження Британського відкритого університету, яке стверджує, що під час онлайн навчання на одного студента витрачається на 90% менше енергії та на 85% менше викидів CO₂, ніж під час звичайного очного навчання [6]. Екологічні чинники, вважаємо, будуть одними з вирішальних у поширенні й утвердженні онлайн-освіти.

Сучасні освітні тенденції мають великий вплив на глобальний ринок електронного навчання і визначають його перспективи. У 2017 році сфера онлайн-навчання мала вартість близько 14,23 млрд. доларів, але прогнозується, що поступово зростаючи на 15% в рік вартість досягне 50 млрд. [7]. А це означає, що будуть створюватись нові додатки та технології, що дозволять ще більше покращити якість онлайн-освіти. Крім корпорацій, онлайн-освіту масово підтримують навчальні заклади, які інвестують свої людські та грошові ресурси.

З іншого ж боку, поширення онлайн-освіти оприявлює її недоліки і посилює критику, якою не варто нехтувати. Зокрема відзначимо, що використання онлайн-освіти чи методів онлайн-навчання може бути проблемним у здобутті окремих спеціальностей, значущими є проблеми соціалізації здобувачів освіти, їх мотивації та здатності до самостійної роботи поза безпосереднім зв'язком з викладачем, тьютором, ментором. Ці проблеми постають сьогодні у центрі уваги педагогічної науки.

Гаутам П. (Gautam P.) описала 5 ключових недоліків онлайн-освіти [8]:

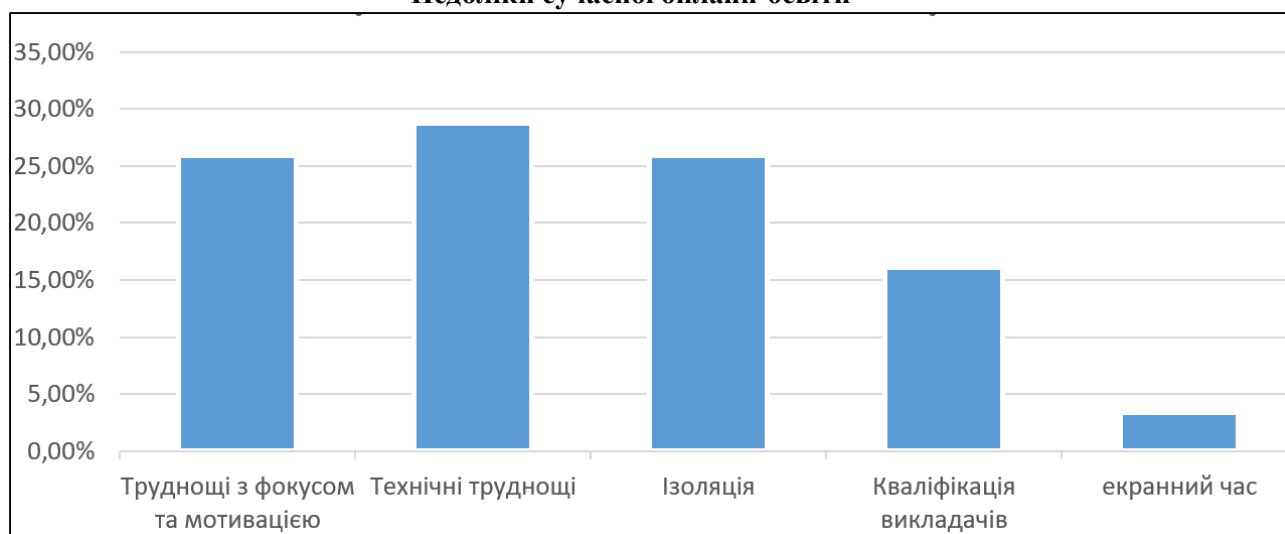
- 1) *труднощі з фокусом та мотивацією*: здобувачам освіти доводиться проводити набагато більше часу за електронними гаджетами та іншими пристроями, які зазвичай використовують для розваг, соціальних мереж та інших активностей; через це дистанційно сфокусуватися на навчанні на тривалий період може бути значно складніше, аніж сидючи в аудиторії;
- 2) *технічні труднощі*: незважаючи на розвиток інформаційних технологій, в багатьох невеликих містах і селах досі можна спостерігати погано розвинену технічну інфраструктуру, це в свою чергу може викликати ряд проблем з інтернет-підключенням до онлайн-ресурсів;
- 3) *ізоляція*: жива участь в лекціях та практичних і лабораторних заняттях є чудовою можливістю соціалізації, а онлайн-освіта суттєво змінює спосіб комунікації, як між здобувачами освіти, так і викладачами;
- 4) *кваліфікація викладачів*: вміння користуватися сучасною технікою, різноманітними додатками й платформами для онлайн-навчання – це зовсім інші, нові навички, яких може бракувати багатьом викладачам; по своїй суті, це не стільки проблема кваліфікації, скільки потреба додаткових часових витрат на адаптацію до нових технологій, проблемою може стати саме нерозуміння цього аспекту;
- 5) *екранний час*: довгі проміжки часу за комп'ютерною технікою та мобільними пристроями може негативно вплинути на здоров'я учасників онлайн-навчання.

В межах цього дослідження автори запропонували магістрантам першого року навчання Факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії (далі – ФІТКІ) Вінницького національного технічного університету (далі – ВНТУ) пройти опитування і визначити найбільш значущий для них недолік онлайн-освіти з описаних Гаутам П. (Gautam P.). В опитуванні взяли участь 143 респондентів, що складає 80% від загальної кількості магістрантів цього курсу. Результати дослідження подано у Діаграмі 1. Респонденти мали змогу обрати лише один з пропонованих варіантів.

Як видно з діаграми, найбільш значущим недоліком виявилися «технічні труднощі» (28,7%). Припускаємо, що цей недолік для здобувачів ІТ-спеціальностей набрав максимальну кількість голосів великою мірою через труднощі, спричинені агресією РФ проти України, наслідком якої є руйнування критичної інфраструктури, багатогодинні відключення електроенергії, відповідно, проблеми з

мобільним та інтернет-зв'язком в Україні. За інших, мирних, обставин, припускаємо, «технічні труднощі» для студентів і викладачів технічного ЗВО набрали б значно менший відсоток.

Недоліки сучасної онлайн-освіти

Діаграма 1

А от інші два показники, які для респондентів мають однаково важливе значення (25,9%) – «ізоляція» та «труднощі з мотивацією» – вказують на основні проблеми дистанційного навчання. Пункт «кваліфікація викладачів», тобто відсутність достатнього вміння у викладачів проводити заняття в онлайн-форматі, користуватись різноманітними інструментами онлайн-викладання набрав 16,1%. У ВНТУ, як і в усій українській освіті, майже тотальний дистанційний формат провадження освітнього процесу через пандемію коронавірусу та агресію РФ проти України триває вже 3 роки (від березня 2020 року). За такий період набути дидактичних компетентностей дистанційного викладання цілком можливо. Тому цей показник актуалізує необхідність досліджень таких проблем, як мотивація професійної діяльності науково-педагогічних працівників, зв'язок дистанційного формату викладання та професійного вигорання та інші проблеми вищої освіти в Україні. Отож, загалом результати за цими трьома показниками свідчать, на наш погляд, про те, що «живе» спілкування, «живий» інтелектуальний діалог між усіма учасниками освітнього процесу, спрямований на пошук істини, є важливим, а можливо, незамінним фактором здобуття вищої освіти. Найменш значущим недоліком, виявилася «проблема екранного часу» (3,4%). Тут, вважаємо, «зіграло» те, що респондентами були здобувачі ІТ-спеціальностей, які свідомо обрали «екранний час» частиною своєї професії і переважна більшість яких вже мають досвід роботи в обраній професії. Припускаємо, що для здобувачів інших спеціальностей результати за цим показником виявилися б іншими.

Друга частина анкети містила питання у форматі вільної відповіді щодо переваг онлайн-освіти. Після аналізу та агрегації наданих відповідей можна виділити найбільш важливу для студентів перевагу – доступність освітнього процесу. Магістранти відзначили «можливість економити час на дорогу до університету», «відвідувати заняття з будь-якого місця, не знаходячись фізично в закладі вищої освіти», а також «можливість отримати доступ до закордонних закладів». Трохи менше студенти згадували можливість поєднання навчання з іншими видами діяльності, можливість запису занять в відеоформаті та доступ до навчальних матеріалів в онлайн-режимі, а також отримання досвіду роботи в дистанційному форматі.

Автори дослідження, серед яких якраз магістранти ФІТКІ ВНТУ, вважають, що перераховані недоліки та обмеження не є фатальними факторами для онлайн-освіти. Наприклад, проблеми з фізичною інфраструктурою для стабільного інтернет-з'єднання та низькою кваліфікацією у використанні сучасного програмного забезпечення можна вирішити за допомогою інвестування додаткового часу та ресурсів. Але соціальні та психологічні аспекти онлайн-освіти потребують прицільної уваги педагогічної науки і експериментальної освітньої практики.

Висновок

Онлайн-освіта має багато переваг і добре пасує до сучасних обставин. Більшість закладів освіти та

приватних освітніх компаній поступово переходять на дистанційне навчання, оскільки це дозволяє спростити та покращити багато процесів. З іншого боку існує ряд недоліків, які можуть погіршити або зовсім зашкодити процесу онлайн-навчання. Гнучкість, економія часу та коштів є значним впливом на подальший розвиток напрямку, але повністю це не зможе витіснити традиційний спосіб навчання. Майбутнє за обґрунтованими і виваженим балансом дистанційної та традиційної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Wood J. These 3 charts show the global growth in online learning [Електронний ресурс] / Johnny Wood // World Economic Forum. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.weforum.org/agenda/2022/01/online-learning-courses-reskill-skills-gap/>.
2. Online Learning vs Traditional Learning [Електронний ресурс] // University of the Potomac. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://potomac.edu/learning/online-learning-vs-traditional-learning/>.
3. Hanson M. Cost of Online Education vs. Traditional Education [Електронний ресурс] / Melanie Hanson // Education Data Initiative. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://educationdata.org/cost-of-online-education-vs-traditional-education>.
4. Setiawan M. R. The effectiveness of Quizlet application towards students' motivation in learning vocabulary / M. R. Setiawan, P. Wiedarti. // Studies in English Language and Education. – 2020. – №7. – С. 83–95.
5. Gutierrez K. Facts and stats that reveal the power of elearning [Електронний ресурс] / Karla Gutierrez // SHIFT. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.shiftelearning.com/blog/bid/301248/15-facts-and-stats-that-reveal-the-power-of-elearning>.
6. Kuhlmann T. Why E-Learning is So Effective [Електронний ресурс] / Tom Kuhlmann // The Rapid E-Learning Blog. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://blogs.articulate.com/rapid-elearning/why-e-learning-is-so-effective/>.
7. Wood L. Global corporate e-learning market value nears \$50 billion by 2026 [Електронний ресурс] / Laura Wood // Business Wire. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.businesswire.com/news/home/20191001006007/en/Global-Corporate-E-Learning-Market-Value-Nears-50-Billion-by-2026--ResearchAndMarkets.com>.
8. Gautam P. Advantages And Disadvantages Of Online Learning [Електронний ресурс] / Priyanka Gautam // eLearning Industry. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://elearningindustry.com/advantages-and-disadvantages-online-learning>.
9. Рубін Е. Глобалізація освіти: вибачити, зрозуміти, використовувати [Електронний ресурс] / Едуард Рубін // ZN.UA. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://zn.ua/ukr/tech/hlobalizatsija-osviti-vibachiti-zrozumiti-vikoristovuvati.html>.

Кучерявий Ігор Володимирович – студент групи ЗПІ-22б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kucherjavj228@gmail.com

Ковтун Богдан Валентинович – студент групи ЗПІ-22б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kirpich1337228@gmail.com

Миргородський Андрій Вікторович – студент групи ЗПІ-22б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: mirgorodskijav@gmail.com

Залюбівська Оксана Броніславівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

Kucheriavyi Ihor – student of group ЗПІ-22м, Faculty for Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kucherjavj228@gmail.com

Kovtun Bohdan – student of group ЗПІ-22м, Faculty for Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kirpich1337228@gmail.com

Myrhorodskiyi Andrii – student of group ЗПІ-22м, Faculty for Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mirgorodskijav@gmail.com

Oksana B. Zalybivska – Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua